การบริหารจัดการด้านเงินบริจาคของวัดในพระพุทธศาสนาเถรวาท*

MANAGEMENT OF DONATIONS FOR THERAVADA BUDDHIST TEMPLES

พระครูธรรมธร (สฐาพร ปภสฺสโร), พระนรินทร์ โชติปาโล
Phrakhrudhammathorn Sathaphorn Pabhassara, Phra Narin Jotipālo
วัดมหานาม จังหวัดอ่างทอง
Watmahanam Angthong Province
Corresponding Author Email : Shinsoomi_19@hotmail.com

บทคัดย่อ

การบริหารจัดการทรัพย์สินของพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่ที่ใช้ในการบริหารจัดการล้วนเกิดขึ้นจากเงินบริจาคของพุทธศาสนนิกชนแทบทั้งสิ้น ซึ่งเงินบริจาคที่ได้รับมานั้นมักเกิดขึ้นจากความศรัทธาและความเชื่อที่ว่าการบริจาคทานเป็นการทำบุญอย่างหนึ่งที่สามารถนำทางให้ตนพบกับความสุขได้ในภายภาคหน้า ประกอบกับการทำบุญโดยการบริจาคเงินสามารถทำได้โดยง่ายและบังเกิดความสะดวก เนื่องจากประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เพราะฉะนั้น เมื่อทรัพย์สินประเภทเงินบริจาคหลั่งไหลเข้ามาเป็นจำนวนมาก จึงจำเป็นที่จะต้องมีระบบการจัดเก็บ การรักษาที่ดี เพื่อให้ได้ยอดจำนวนของเงินบริจาคที่เต็มเม็ดเต็มหน่วย จึงมีความจำเป็นที่องค์กรทางศาสนาจะต้องมีรูปแบบการบริหารจัดการระบบเงินบริจาคที่ดีและมีประสิทธิภาพมากเพียงพอ

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; เงินบริจาค; พระพุทธศาสนาเถรวาท

Abstract

Management of Buddhist property it can be seen that most of the money used in management comes from donations from Buddhists. The donations that are received usually arise from faith and the belief that donating alms is a form of merit that can lead one to find happiness in the future. In addition making merit by donating money can be done easily and with convenience. This is because it saves time and traveling expenses. Therefore. when donated assets flow in in large numbers. Therefore it is necessary to have a storage system good treatment in order to get the full amount of donations therefore it is necessary for religious organizations to have a good and efficient donation management system.

Keyword: Management; Donations; Theravada Buddhism

*Received July 20, 2024; Revised August 20, 2024; Accepted November 25, 2024

บทนำ

สำหรับราชอาณาจักรไทย พระพุทธศาสนาได้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของชาวไทยอย่างใกล้ชิดเสมอมาตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน ประกอบกับประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา วัดจึงเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เพื่อให้พอเพียงต่อการรองรับของศาสนิกชนค่าใช้จ่ายในการสร้างวัด การปฏิสังขรณ์ศาสนสถาน และศาสนวัตถุต่างๆรวมทั้งค่าใช้จ่ายภายในวัด จึงมีมากขึ้นตามไปด้วย ค่าใช้จ่ายเหล่านั้นต้องอาศัยการระดมทุนจากหลายแห่ง โดยเฉพาะจากประชาชน ซึ่งมีความใกล้ชิดกับวัดมากที่สุด รายรับของวัดส่วนมากจะมาจากเงินบริจาค เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะด้าน เช่น งานซ่อมแซมโบสถ์ หรือศาสนสถานอื่นๆ และเพื่อวัตถุประสงค์อื่น (ณดา จันทร์สม, 2555) และถือว่ารายได้จากการบริจาคทำบุญเป็นรายได้อันดับหนึ่งของวัดในราชอาณาจักรไทย (ภิรมย์ จั่นถาวร, 2544)เพราะฉะนั้น หากรวมรายรับที่มาจากเงินบริจาคของวัดทั้งหมดทั่วประเทศแล้ว อาจมีจำนวนมหาศาล ดังนั้นเงินบริจาคจึงเป็นส่วนที่เป็นหัวใจสำคัญทางการเงินของวัด

สถานะของเงินบริจาค

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับเงินบริจาค

การบริจาคเงิน เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่มีความคุ้นเคยกับชีวิตประจำวันของคนไทยเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากลักษณะนิสัยส่วนใหญ่ของคนไทยเป็นคนใจบุญ มีน้ำใจ ชอบให้ความช่วยเหลือผู้อื่นที่กำลังตกทุกข์ได้ยาก ประกอบกับอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่ปลูกฝังให้คนไทยนิยมทำบุญกับสรรพสัตว์ การทำบุญด้วยการบริจาคทานจึงเป็นวัฒนธรรมที่คุ้นชินสำหรับคนไทย

“บุญ” หมายถึง เครื่องชำระสิ่งที่ทำให้สะอาด หรือคุณสมบัติที่ทำให้บริสุทธิ์ หรือคุณสมบัติที่ทำเกิดภาวะที่น่าบูชา คือ ควรยกย่องนับถือ (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตฺโต, 2543) การทำบุญ หมายถึง การกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยแสดงออกทางพฤติกรรมภายใต้จิตสำนึกของบุคคลนั้นๆ ซึ่งมีความเชื่อมั่นว่าเป็นความดีตามหลักศาสนา เช่น การให้ทาน บริจาคเงิน หรือสิ่งของ การนั่งสมาธิ การสวดมนต์ เป็นต้น (พระเกียรติพงษ์ มณีวรรณ, 2554) การทำบุญเปรียบเสมือนการหว่านพืชลงในดินเนื้อดี เมื่อเมล็ดพืชดีหว่านลงในเนื้อดินดี และได้น้ำหล่อเลี้ยงตามสมควร พืชย่อมเจริญงอกงามกว่าพืชที่หวานลงในเนื้อดินเลว หรือดินจืด ดังนั้น การทำบุญต่อผู้มีศีลธรรม ย่อมมีผลมากกว่าการทำแก่ผู้ไร้คุณธรรม จากหลักการนี้ จึงทำให้คนทั้งหลายนิยมทำบุญกับพระภิกษุ สามเณร โดยเชื่อว่าท่านเป็นผู้มีศีลธรรมสูงกว่าคนสามัญ (วศิน อินทสระ, 2544) รวมทั้งการทำบุญจะทำให้ได้ผลตามมา คือความสุขทางใจ และความเชื่อทางศาสนามีอิทธิพลทำให้พุทธศาสนิกชนบริจาคเงินให้วัด (ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ, 2545)

การดำเนินกิจกรรมทางศาสนาที่มีลักษณะต้องมีการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นไปนั้น นอกจากจะใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินหรือทรัพยากรของตนเองที่มีอยู่แล้ว ยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการระดมทุนจากแห่งรายได้ต่างๆ เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น การสร้างถาวรวัตถุต่างๆ หรือการดำเนินกิจกรรมใดๆ ก็ตาม ที่ต้องมีการใช้เงินทุนมหาศาล เนื่องจากหากไม่มีการหาเพิ่มเติมเข้ามาใหม่ ทรัพย์สินหรือทรัพยากรที่มีอยู่เดิม

นับวันยิ่งแต่จะหมดลงไป การแสวงหาทุนจากแหล่งต่างๆ จึงเป็นหน้าที่อีกอย่างหนึ่งที่ทุกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นองค์กรเอกชน องค์กรสาธารณประโยชน์ หรือองค์กรทางศาสนาก็ตาม จะต้องดำเนินการเพื่อพัฒนาขีดความสามารถให้มากยิ่งขึ้น การที่องค์กรใดมีขีดความสามารถมากขึ้น ย่อมหมายถึง องค์กรนั้นมีความมั่นคงมากขึ้นตามไปด้วย ยกตัวอย่างเช่น วัดปากน้ำ โดยมูลนิธิหลวงพ่อวัดปากน้ำ มีรายรับจากเงินบริจาคของประชาชนหลายทาง ได้แก่ การนำวิชาธรรมกายที่หลวงพ่อวัดปากน้ำค้นพบไปเผยแผ่ การเก็บศพของหลวงพ่อวัดปากน้ำไว้ให้พุทธศาสนิกชนสักการะ การสร้างพระผงของขวัญและเหรียญต่างๆ ให้บูชา และการมีโรงครัวเพื่อเลี้ยงภัตตาคารพระภิกษุ สามเณรตามเจตจำนงของหลวงพ่อวัดปากน้ำ (ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ, 2545) ดังนั้น แต่ละวัดจึงมีวิธีการบริหารจัดการเงินบริจาคด้วยวิธีการแตกต่างกันไป ซึ่งมีการวิจัยเกี่ยวกับรายรับ รายจ่ายของวัดในกรุงเทพมหานครว่า“แหล่งรายได้ของวัดนั้น ส่วนใหญ่มาจากการรับบริจาคทั่วไป เช่น การทำบุญเพื่อการก่อสร้างบูรณปฏิสังขรณ์” (เรืองฤทธิ์ ประสันรักษ์, 2539) ดังนั้น จึงเห็นได้ว่ารายรับต่างๆ ของแต่ละวัดมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับชื่อเสียงและความสามารถของแต่ละวัดในการจัดเก็บ หากวัดใดรายรับมีมากกว่ารายจ่าย รายรับส่วนที่เกินนั้นจะกลายเป็นเงินสะสม และสามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการวัดต่อไปในภายภาคหน้า

ความหมายของเงินบริจาค

เนื่องจากวัดมิได้มีสถานะเป็นองค์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อแสวงหากำไร แต่จัดตั้งขึ้นเพื่อจัดทำบริการสาธารณะหรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวม วัดจึงไม่สามารถแสวงหารายได้เช่นเดียวกับห้างหุ้นส่วนบริษัทต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อแสวงหากำไรโดยเฉพาะ ดังนั้น รายรับต่างๆ ที่ใช้ในการบริหารจัดการภายในวัด จึงมักได้มาจากเงินบริจาคประเภทต่างๆ ของประชาชน เงินบริจาคจึงเป็นรายได้หลักที่วัดมักจะนำมาใช้ในการบริหารจัดการกิจการภายในวัด

เงินบริจาค หมายถึง เงินหรือทรัพย์สินซึ่งมีผู้บริจาคให้ใช้ได้ตามที่ผู้บริจาคกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ในกรณีที่ผู้บริจาคมิได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ให้ใช้เพื่อการหนึ่งการใดโดยเฉพาะ ให้ส่วนราชการนั้นกำหนดวัตถุประสงค์และเงื่อนไขในการใช้ (จิตติ วราพุธ, 2551)

การบริจาคเงิน หมายถึง การสละทรัพย์สิน เงิน ทอง รวมถึงวัตถุ สิ่งของต่างๆ ให้แก่วัด เช่น การซื้อดอกไม้ ธูป เทียน ของวัด การใส่บาตรพระประจำวัน การหยอดตู้บริจาค การถวายสังฆทาน การถวายภัตตาหาร การถวายข้าวสาร การถวายข้อน ซ่อม โต๊ะเก้าอี้ฯลฯ ตลอดจนถึงแรงงานที่เสียสละเพื่อวัดด้วย (พระเกียรติพงษ์ มณีวรรณ, 2554)

การบริจาคเงินให้วัด หมายถึง การบริจาคเงินของพุทธศาสนิกชนให้วัด ซึ่งรวมทั้งการบริจาคเงินส่วนรวมในวันสำคัญทางศาสนาต่างๆ เช่น การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า และการบริจาคเงินเฉพาะตัว เช่น การบริจาคเงินให้มูลนิธิ การทำบุญวันเกิด การบริจาคเงินเป็นค่าภัตตาหาร ค่าน้ำประปา และไฟฟ้า ค่าไถ่ชีวิตโค และกระบือ เป็นต้น (ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ, 2545)

ระเบียบการจ่ายเงินผลประโยชน์ของวัด พ.ศ. 2498 ข้อ 4 กำหนดว่า “เงินผลประโยชน์ของวัด หมายถึง เงินรายได้จากการจัดประโยชน์ศาสนสมบัติของวัด ที่กรมการศาสนา หรือจังหวัด หรืออำเภอจัดอยู่ หรือเงินที่วัด

ได้มาโดยวิธีอื่นนอกจากเงินการกุศล” นอกจากนี้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กำหนดให้การเงินของวัดมี ๒ ประเภทคือ เงินผลประโยชน์ ได้แก่ เงินที่ได้มาจากการจัดประโยชน์ของวัด เช่น เงินค่าเช่า ค่าผาติกรรม ดอกเบี้ย ส่วนลด เงินบำรุง เงินค่าขายสิ่งของ เงินค่าชดเชย และเงินค่าปรับ รวมทั้งเงินใดๆ ที่เป็นส่วนที่งอกเงยขึ้นจากศาสนสมบัติของวัด และเงินการกุศล ได้แก่ เงินที่ผู้บริจาคเจาะจงการกุศลอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น บริจาคเป็นค่าภัตตาหาร ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าก่อสร้างถาวรของเจ้าภาพ เงินบำรุงพระอาพาธ และเงินอื่นๆ ในลักษณะเช่นนี้

ส่วนเงินงบใดที่มีผู้บริจาคให้แก่วัดเพื่อให้ตนได้มาซึ่งสิทธิในการแสวงหาประโยชน์จากวัดจะโดยตรงหรือทางอ้อมก็ตาม ต้องนับว่าเป็นเงินผลประโยชน์ของวัดทั้งสิ้น และผู้ใดจะอ้างเอาจำนวนเงินที่ตนบริจาคทำบุญกับวัดมาเป็นสิ่งแลกเปลี่ยน หรือเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแลกเปลี่ยน เพื่อให้ตนได้มาซึ่งสิทธิในการแสวงหาผลประโยชน์จากวัดหาได้ไม่ เช่น การขอลดค่าเช่า ค่าบำรุงจากการเช่าที่วัด เพราะอ้างว่าผู้นั้นเคยทำบุญกับวัดมามาก เป็นต้น (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554)

ดังนั้น การจะพิจารณาว่าเป็นเงินบริจาคหรือไม่ นอกจากจะคำนึงถึงว่าเป็นเงินการกุศลหรือไม่แล้ว ยังต้องพิจารณาจากเจตนาของผู้บริจาคเป็นสำคัญ ว่ามีเจตนาให้เงินดังกล่าวเป็นเงินบริจาคหรือไม่ หากต้องการให้เป็นเงินบริจาค เงินนั้นต้องไม่ใช่เงินที่ให้เป็นการแลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาแทน หรือสามารถคิดคำนวณสิ่งที่แลกเปลี่ยนเป็นเงินได้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน เช่น เงินค่าศาลาเผาศพ เงินค่าเช่าที่ดินวัด เป็นต้น หากทราบว่าเป็นเงินผลประโยชน์หรือเงินบริจาคแล้ว จะทำให้ทราบว่าต้องจัดการดูแลรักษาเงินนั้นอย่างไร เนื่องจากเงินแต่ละประเทอาจมีวิธีการจัดทำบัญชีแตกต่างกัน ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ข้อ 5 กำหนดให้การเก็บรักษาเงินของวัดส่วนที่เกิน 3.000 บาทขึ้นไป ให้เก็บรักษาโดยฝากกรมการศาสนา (ปัจจุบันเป็นสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ)จังหวัด อำเภอ หรือธนาคาร หรือนิติบุคคลที่กรมการศาสนาให้ความเห็นชอบ ทั้งนี้ ให้ฝากในนามของวัด วรรคสอง กำหนดให้การดูแลรักษาและจัดการเงินการกุศลที่มีผู้บริจาคให้เป็นไปตามความประสงค์ของผู้บริจาค เพราะฉะนั้น การจัดเก็บเงินของวัดแต่ละประเภทจึงอาจมีวิธีการที่แตกต่างกันหรือไม่ก็ได้ เนื่องจากข้อ 5 วรรคสอง กำหนดไว้อย่างกว้างๆว่าการดูแลรักษาและจัดการเงินการกุศลที่มีผู้บริจาคให้เป็นไปตามความประสงค์ของผู้บริจาคโดยไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดแจ้งว่า เงินการกุศลจะต้องดูแลรักษาและจัดการให้เป็นไปตามวิธีการตามวรรคแรกหรือไม่ อย่างไร ประกอบกับสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดเงื่อนไขในการดูแลรักษาเงินการกุศลหรือเงินบริจาคว่าให้เป็นไปตามความประสงค์ของผู้บริจาคไว้อย่างชัดเจน จะให้เก็บรักษาไว้ที่ไหน อย่างไร วัดก็อาจปฏิบัติเช่นเดียวกับการเก็บรักษาเงินผลประโยชน์โดยอนุโลม (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554) นั่นหมายความว่า เงินผลประโยชน์ มีวิธีการดูแลรักษาเป็นไปตามวรรคแรก ส่วนเงินบริจาค จะมีวิธีการดูแลรักษาเป็นไปตามวรรคแรกหรือไม่ก็ได้ เพราะฉะนั้น วัดจึงสามารถบริหารจัดการเงินบริจาคที่ได้มาโดยวิธีการอย่างไรก็ได้โดยไม่จำเป็นต้องถูกผูกมัดให้เป็นไปตามวิธีการตามวรรคแรก ซึ่งถือเป็นช่องว่างของกฎหมายอย่างหนึ่ง ที่เปิดโอกาสให้วัดสามารถบริหารจัดการเงินบริจาคได้โดยอิสระเกินไป ทำให้เกิดความยากลำบากในการตรวจสอบ หรือ

รับรู้จากประชาชน และเงินอาจรั่วไหลได้ง่าย ดังนั้นจึงควรทำการปรับปรุง แก้ไขกฎกระทรวงดังกล่าว ให้การดูแลรักษาเงินบริจาคของวัดเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการดูแลรักษาเงินผลประโยชน์ของวัดตามวรรคแรก

สรุปได้ว่า เงินบริจาคมีความแตกต่างจากเงินผลประโยชน์อย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือเงินผลประโยชน์ เป็นเงินที่งอกเงยขึ้นจากการจัดหาประโยชน์จากศาสนสมบัติของวัด ซึ่งเกิดขึ้นจากการบริหารจัดการภายในวัด ส่วนเงินบริจาคหรือเงินการกุศล เป็นเงินที่เกิดขึ้นจากผู้มีจิตศรัทธาถวายให้แก่วัด หรือแก่พระภิกษุสงฆ์ โดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทน โดยอาจมอบผ่านทางวัดโดยตรง หรือผ่านพระภิกษุสงฆ์ หรือตัวแทน หรือผ่านทางมูลนิธิต่างๆ ของวัด หรือตู้บริจาค เป็นต้น นอกจากนี้ เงินบริจาค ยังสะท้อนให้เห็นว่าเป็นเครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ในการแสดงออกถึงความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อวัดและพระพุทธศาสนา ทั้งยังเป็นเครื่องส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงถาวรได้อีกทางหนึ่งเช่นกัน

สถานะของเงินบริจาค

เงินบริจาค เป็นเงินรายได้ประเภทหนึ่งของวัดที่ผู้บริจาคมักบริจาคให้โดยเสน่หาหรือด้วยใจสมัคร โดยมีมูลเหตุจูงใจที่แตกต่างกัน เงินบริจาคจัดเป็นทรัพย์ประเภทหนึ่งตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 137 และมาตรา 138 บัญญัติว่า ทรัพย์หมายความว่า วัตถุมีรูปร่างและทรัพย์สิน หมายความรวมทั้งทรัพย์และวัตถุไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและถือเอาได้ และยังมีสถานะเป็นทรัพย์สินด้วยอีกประการหนึ่ง ซึ่งมีนักวิชาการบางท่านเห็นว่า ทรัพย์ หมายถึง สิ่งที่มีรูปร่างเท่านั้น โดยไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่อาจมีราคาและถือเอาได้ เช่นนี้สิ่งใดเป็นทรัพย์จึงไม่จำเป็นต้องเป็นทรัพย์สินเสมอไป โดยทรัพย์ใดมีรูปร่างเฉยๆ แต่ไม่อาจมีราคาและถือเอาได้ก็ไม่เป็นทรัพย์สิน เช่น พระจันทร์ ดวงอาทิตย์เป็นต้น ส่วนหากทรัพย์ใดมีรูปร่างและยังอาจมีราคาและถือเอาได้แล้ว ทรัพย์นั้นย่อมเป็นทรัพย์สินด้วย (มานิตย์ จุมปา, 2551)

เงินบริจาค ก็เป็นเงินตราประเภทหนึ่งที่ได้มาตามเจตนารมณ์ของผู้ให้ในนามของผู้บริจาค ส่วนมากการบริจาคมักจะให้เป็นการช่วยเหลือให้กับองค์กรการกุศลต่างๆ ที่มิได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อแสวงหากำไร รวมถึงองค์กรทางศาสนา อันได้แก่ วัด โบสถ์ และมัสยิด เงินบริจาค จึงเป็นการให้โดยมีวัตถุประสงค์ในทางมหาชน หรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวมนั่นเองในทางพระพุทธศาสนานั้น เงินตรา คือ วัตถุที่ใช้ในการแลก ขาย ซื้อ เปลี่ยน ที่รัฐกำหนดขึ้น ให้ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2501 มาตรา 6 บัญญัติว่าเงินตรา ได้แก่ เหรียญกษาปณ์และธนบัตร ดังนั้น เงินตรา จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นในการดำรง ชีวิตเนื่องจากสามารถนำไปใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนกับสิ่งต่างๆ ได้ ตามที่ต้องการ ในฐานะเป็นสิ่งที่บุคคลในสังคมให้การยอมรับถูกต้องตรงกันว่าสามารถชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย

ตามพระราชบัญญัติเงินตรา ให้ความหมายของคำว่า เงินตราว่า หมายถึง วัตถุกลาง ที่ใช้ชำระหนี้เงินกันได้ เหตุผลที่กฎหมายต้องให้ความคุ้มครองผู้ได้เงินตรามาโดยสุจริต เพราะลักษณะของเงินตราที่ถูกใช้ เป็นวัตถุกลางในการแลกเปลี่ยน โดยทั่วไปมีรูปร่างเหมือนกัน ไม่อาจระบุได้ชัดว่าเงินตราใดเป็นของใคร เมื่อรวมกันอยู่ ใครครอบครองจึงควรเป็นของคนนั้น นอกจากนี้ การให้เจ้าของติดตามเอาคืนได้เสมอไป ย่อมจะทำให้เกิดความ

ระส่ำระสายในทางธุรกิจได้ ผู้ได้เงินตรามาโดยสุจริตจึงควรได้รับความคุ้มครอง (มานิตย์ จุมปา, 2551) ดังนั้น วัด ซึ่งได้รับเงินบริจาค ย่อมเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในเงินบริจาค ซึ่งเป็นเงินตราประเภทหนึ่ง และมีอำนาจในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ ในอันที่จะใช้สอย จำหน่ายได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น ตลอดจนติดตามเอาคืนจากผู้ไม่มีสิทธิยึดถือไว้ และขัดขวางมิให้ผู้ใดเข้ามาเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

ทั้งนี้ ตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 บัญญัติรับรองไว้สิทธิดังกล่าว ย่อมเกิดขึ้นตั้งแต่ผู้บริจาคส่งมอบเงินบริจาคนั้นให้กับวัด แต่ถ้าวัตถุประสงค์ของผู้บริจาค มิได้ต้องการบริจาคเงินให้เพื่อใช้ในกิจการของวัด แต่เป็นการให้พระภิกษุสงฆ์ในนามส่วนบุคคล เช่น ให้เพื่อเป็นค่าโอสถ หรือค่าเดินทางไปเพื่อรักษาอาการอาพาธ หรือค่าใช้จ่ายที่จำเป็นอย่างอื่นส่วนบุคคลแล้ว เงินดังกล่าวถือว่า เป็นเงินส่วนบุคคล พระภิกษุสงฆ์นั้นย่อมเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในเงินดังกล่าว โดยไม่ถือว่าเป็นเงินของวัด แต่ถือเป็นสมบัติส่วนบุคคลของพระภิกษุนั้น และมีสิทธิในฐานะที่เป็นเจ้าของ ในอันที่จะใช้สอย รักษา หรือจัดการอย่างไรก็ได้ โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย เนื่องจากเข้าข้อยกเว้นตามมาตรา1623 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่บัญญัติว่า ทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศนั้น เมื่อพระภิกษุนั้นถึงแก่มรณภาพ ให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุนั้น เว้นไว้แต่พระภิกษุนั้น จะได้จำหน่ายไปในระหว่างชีวิตหรือโดยพินัยกรรม

ดังนั้น เงินบริจาค จึงสามารถแยกประเภทได้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1. เงินบริจาคที่ผู้บริจาคส่งมอบให้กับวัด 2. เงินบริจาคที่ผู้บริจาคส่งมอบให้แก่พระภิกษุสงฆ์ในนามส่วนบุคคล

ลักษณะที่หนึ่ง เงินบริจาคที่ผู้บริจาคส่งมอบให้กับวัด

เงินบริจาคที่ผู้บริจาคส่งมอบให้กับวัด มีสถานะเป็นเงินของวัด เป็นเงินบริจาคในนามของวัด เป็นเงินส่วนรวมที่ใช้ในกิจการพระพุทธศาสนา และถือว่าเป็นรายได้ของวัดอย่างหนึ่ง กฎหมายจึงให้ความคุ้มครองมากกว่าเงินส่วนบุคคลทั่วไป แม้ว่าโดยสภาพเงินตราจะไม่ใช่ทรัพย์สินของแผ่นดิน เนื่องจากเป็นทรัพย์ที่สามารถเปลี่ยนมือได้ง่าย และไม่มีความมั่นคงแน่นอน ในการพิสูจน์ความเป็นเจ้าของ แต่เมื่อวัดเป็นสถาบันที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเผยแผ่หลักธรรม คำสอน เงินบริจาคของวัด มีไว้เพื่อเป็นปัจจัยในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา จึงถูกจัดเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินอย่างหนึ่ง ประเภทสังหาริมทรัพย์ เทียบเคียงได้กับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3320/2550 ที่วินิจฉัยว่า เงินค่าภาษีโรงเรือนและที่ดิน ที่ชำระให้องค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ. 2475 มาตรา 39 เป็นเงินทรัพย์สินของแผ่นดิน จึงต้องห้ามมิให้ยึดตามมาตรา 1307 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อเงินค่าภาษีดังกล่าวเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน เนื่องจากมีไว้เพื่อใช้เพื่อบำรุงท้องถิ่นจึงเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ ส่วนเงินบริจาคในนามของวัด มีไว้เพื่อใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะเช่นเดียวกัน จึงเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินเช่นเดียวกัน แตกต่างจากเงินส่วนบุคคลของพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งมีฐานะเปรียบเสมือนเงินของเอกชนทั่วไป ที่เปลี่ยนมือได้โดยง่าย และมีไว้ใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว จึงไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่ากับเงินบริจาคของวัด

นอกจากนั้น เงินบริจาคของวัด ถือว่าเป็นศาสนสมบัติประเภทศาสนสมบัติกลางหรือศาสนสมบัติของวัดแล้วแต่กรณีอีกด้วย ตามที่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 40 บัญญัติไว้เช่นเดียวกันกับที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง ซึ่งมีลักษณะสำคัญและได้รับความคุ้มครองทำนองเดียวกันกับสาธารณสมบัติของแผ่นดิน คือ หากมีการโอนกันก็ต้องจัดทำโดยพระราชบัญญัติ และห้ามมิให้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้วัด หรือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ อีกทั้งไม่ต้องอยู่ในอำนาจแห่งการบังคับคดี (กิตติศักดิ์ ปรกติ, 2556)

ลักษณะที่สอง เงินบริจาคที่ผู้บริจาคส่งมอบให้แก่พระภิกษุสงฆ์ในนามส่วนบุคคล

ที่มาของเงินบริจาคที่ผู้บริจาคส่งมอบให้แก่พระภิกษุสงฆ์ในนามส่วนบุคคล ซึ่งมีสถานะเป็นเงินส่วนตัวนั้น ในสมัยพุทธกาล พุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระภิกษุสงฆ์จำเป็นต้องมีทรัพย์สินบางอย่าง เพื่อความจำเป็นในการดำรงชีพอย่างเรียบง่าย และสมถะ ตามแบบสมณะในพระพุทธศาสนา อันได้แก่ บาตร จีวร และปัจจัย 4 เป็นหลัก จากสมัยพุทธกาลจวบจนกระทั่งปัจจุบัน พระภิกษุสงฆ์ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิตไปตามยุคสมัย การเปลี่ยนแปลงในเรื่องทรัพย์สินของพระภิกษุสงฆ์นั้น มีความเกี่ยวข้องมาตลอดในสังคมไทย จะเห็นได้จากในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงปฏิรูปบ้านเมืองในยุคนั้น ซึ่งย่อมส่งผลต่อสถาบันสงฆ์ โดยเฉพาะเรื่องเศรษฐกิจ การปฏิรูปดังกล่าว ได้ส่งผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อเศรษฐกิจวัด จากที่เคยพึ่งพาแต่รัฐ มาเป็นการพึ่งพาตนเองมากขึ้น การเลิกระบบทาสและไพร่ การให้วัดเข้ารับภาระการศึกษาของชาติและการเปลี่ยนแปลงนโยบายในการอุปถัมภ์วัด เช่น การยกเลิกการถวายเงินกัลปนาแก่วัดรวมทั้งการลดงบประมาณค่าใช้จ่ายในการอุปถัมภ์แก่วัดหลวง ในกรุงเทพมหานคร ทำให้วัดต่างๆ ต้องสูญเสียผลประโยชน์ครั้งใหญ่ ทั้งในรูปแรงงานและผลประโยชน์ตัวเงิน ทำให้พระสงฆ์และสถาบันสงฆ์ ต้องเกี่ยวข้องกับรายได้ และการจัดการทรัพย์สิน หลังจากนั้นวัดจึงต้องหาทางพึ่งพาตนเองมากขึ้น โดยการนำทรัพย์สินมาใช้ประโยชน์ และโดยการอุปถัมภ์จากรัฐอีกทางหนึ่ง (ดนัย ปรีชาเพิ่มประสิทธิ์, 2552) ซึ่งปรากฏว่า รายได้ที่วัดและพระภิกษุสงฆ์จัดเก็บได้มีหลายประเภทได้แก่ เงินรายได้จากค่าเช่าที่ดินและการขายที่ดิน เงินรายได้จากค่าเช่าอาคารและตึกแถวของวัด เงินรายได้จากการจัดงานเทศกาลประจำปีและเทศกาลอื่นๆ ของวัด เงินรายได้จากการจัดฌาปนกิจศพในวัด เงินรายได้จากการให้เงินกู้และดอกเบี้ยจากธนาคาร เงินรายได้จากการบริจาคเพื่อสร้างปฏิสังขรณ์วัด หรือเพื่ออุทิศวัดในรูปแบบอื่นๆ (อุทิศ จึงนิพนธ์สกุล, 2528) ส่วนรายได้ส่วนตัวของพระภิกษุสงฆ์จากอดีตจนกระทั่งปัจจุบันมีหลายประเภท ได้แก่ เงินนิตยภัต ตามตำแหน่งและสมณศักดิ์ เช่น ตำแหน่งเจ้าอาวาส เจ้าคุณฯลฯ เงินค่าสอน กรณีที่เป็นพระอาจารย์สอนหนังสือตามสำนักเรียนต่างๆ เช่น สำนักเรียนบาลี นักธรรม มหาวิทยาลัยสงฆ์ฯลฯ เงินจากกิจนิมนต์ทั่วไป เช่น งานศพ งานทำบุญบ้านฯลฯ เงินจากกิจกรรมพิเศษทางศาสนา เช่น ทอดผ้าป่า ทอดกฐิน (ดนัย ปรีชาเพิ่มประสิทธิ์, 2552) ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากรายได้ดังกล่าว ซึ่งมีทั้งที่เป็นรายได้ของวัดและรายได้ส่วนตัวของพระภิกษุสงฆ์ จึงเป็นการยากที่จะแยกแยะได้ว่าเงินใดเป็นของวัดหรือของส่วนตัว นอกเหนือจากเงินที่มีการบริจาคให้โดยระบุว่าเป็นของส่วนตัวโดยชัดแจ้ง

ระบบการควบคุมดูแลเงินบริจาค

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงวางระบบบริหารจัดการการเงินของวัดไว้ โดยให้กระทรวงธรรมการทำหน้าที่คอยดูแลและจัดการเงินผลประโยชน์ของวัด ต่อมา เมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับการเงินขึ้น จึงได้ตั้งไวยาวัจกรขึ้น เพื่อทำหน้าที่คอยช่วยเหลือ และย้ายหน่วยงานมาอยู่ที่กรมสังฆการี ซึ่งปรากฏว่ามีปัญหาเกิดขึ้นเช่นเดียวกันดังนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตั้งมรรคนายกขึ้น ซึ่งมีอำนาจหน้าที่คล้ายกับไวยาวัจกร แต่มีอำนาจมากกกว่าขึ้น คอยกำกับ ดูแล และควบคุมไวยาวัจกร และจัดการการเงินและผลประโยชน์ของวัดหลวงทั้งหมด ทำให้ปัญหาต่างๆ ทางการเงินทุเลาลงและระบบการเงินของวัดดียิ่งขึ้น

คำว่า ทรัพย์สิน ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 12 พ.ศ. 2511 ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 หมายถึง ที่ดิน อาคาร เงินทอง และวัตถุสิ่งของ อันมีค่าทุกสิ่งทุกอย่าง ที่วัดได้มาเป็นสมบัติของวัด แต่โดยที่สิ่งของบางอย่างเป็นของเบ็ดเตล็ด เล็กน้อยเกินไป การพิจารณาว่าควรจะกำหนดสิ่งใดเป็นศาสนสมบัติของวัด ควรอาศัยพระวินัยเป็นหลัก ด้วยทรัพย์สินประเภทที่เป็นศาสนสมบัติของวัดดังกล่าวนี้ ตรงกับที่เรียกว่า “ของสงฆ์” นั่นเอง แต่ก็มีข้อควรกำหนดลงไปเพื่อมิให้เกิดข้อผิดพลาด ดังนี้

1. เงินต้องลงบัญชีทุกบาททุกสตางค์
2. ที่ดินต้องลงบัญชีทุกส่วนของเนื้อที่
3. อาคารถาวรต้องลงบัญชีทุกหลัง
4. สิ่งของมีค่าต้องลงบัญชีทุกอย่าง
5. สิ่งของเบ็ดเตล็ดเล็กน้อย หรือของใช้ชั่วคราว เจ้าอาวาสพิจารณาตามสมควร (ดนัย ปรีชาเพิ่มประสิทธิ์, 2552)

การดูแลจัดการทรัพย์สินและเงินตราของพระสงฆ์

สำหรับการดูแลจัดการทรัพย์สินและเงินตราของพระสงฆ์ แยกเป็นประเด็นพิจารณาดังนี้

1) การจัดหาเงิน แยกออกมาจากการจัดหาเงินในนามวัด หรือการจัดหาเงินในนามพระสงฆ์

การจัดหาเงินวัด รายได้ของวัดส่วนใหญ่ได้มาจากการให้เช่าที่ดินและอาคารตึกแถว การดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการฌาปนกิจ การใช้ที่วัดทำลานจอดรถ ตลอดจนการได้รับเงินบริจาคทำบุญจากประชาชน ทั้งในเทศกาลทำบุญและยามปกติ

การจัดหาเงินของพระสงฆ์ มักมีรายรับจากการบริจาคทำบุญของประชาชนโดยเฉพาะ เมื่อไปประกอบพิธีทางศาสนา เช่น งานวันเกิด งานสมรส งานศพ เป็นต้น ไม่นับรวมถึงการประกอบกิจบางประเภท ซึ่งมิได้ถือว่าเป็นพิธีทางศาสนา เพียงแต่ผู้นิมนต์ต้องการให้พระสงฆ์ไปร่วมงาน เพื่อเป็นมงคลเท่านั้น ได้แก่ การเจิมป้ายห้าง ร้าน บริษัทเป็นต้น รวมถึงเงินนิตยภัต ที่กำหนดมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับสมณศักดิ์ของพระภิกษุสงฆ์ที่ดำรงอยู่

2) การเก็บรักษาเงิน โดยแยกการเก็บรักษาเงินของวัดและการเก็บรักษาเงินของพระสงฆ์ ดังนี้

การเก็บรักษาเงินของวัด ส่วนมากมักฝากเงินไว้ในธนาคารพาณิชย์ ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับธนาคารพาณิชย์ จึงมีอยู่ในระดับสูง เพราะต่างฝ่ายต่างต้องพึ่งพาประโยชน์ซึ่งกันและกัน สำหรับวัดที่ต้องการความมั่นคงทางการเงิน จะตั้งมูลนิธิเพื่อคงเงินก้อนใหญ่ไว้ นำแต่ดอกผลมาใช้จ่าย หรือวัดบางวัดก็แบ่งเงินก้อนใหญ่ฝากไว้กับสำนักงานพระพุทธศาสนา เมื่อต้องการใช้ซ่อมแซม บูรณะวัด สร้างเสนาสนะ และอื่นๆ ก็เบิกมาใช้ ซึ่งกรณีหลังนี้มักไม่ค่อยมีวัดที่นิยมทำกันมากนัก เพราะทำให้เงินวัดที่มีอยู่ลดจำนวนลงไปโดยทั่วไปแล้ว วัดนิยมหาเงินก้อนใหม่ด้วยการประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนบริจาคทำบุญเพื่อสร้างทรัพย์สินให้กับศาสนา และมักประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี เนื่องจากประชาชนมีความเชื่อว่า การทำบุญโดยการสร้างหรือบูรณะวัดนั้น เป็นการสร้างบุญกุศลที่สูงสุด

การเก็บรักษาเงินของพระสงฆ์ ตามหลักพระวินัยนั้น พระสงฆ์ต้องไม่เก็บรักษาเงินไม่สะสมทรัพย์ หากในสภาพปัจจุบันความต้องการใช้เงินของพระสงฆ์มีมากขึ้น ถ้าหากยึดตามหลักพระวินัยโดยเคร่งครัด อาจทำให้พระสงฆ์เกิดความยากลำบาก ฉะนั้น พระสงฆ์ทั่วไป จึงมีการเก็บสะสมทรัพย์ไว้ในความครอบครองอยู่บ้าง เพื่อให้เพียงพอต่อการใช้จ่ายการเก็บรักษาเงินของพระสงฆ์ จึงกล่าวได้ว่า เป็นไปเช่นเดียวกับปุถุชนทั่วไป เนื่องจากเป็นเรื่องสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคล

3) การใช้จ่าย โดยแยกการใช้จ่ายเงินของวัดและการใช้จ่ายเงินของพระสงฆ์ ดังนี้

การใช้จ่ายเงินวัด การใช้จ่ายของวัด มีอยู่ด้วยกันหลายทาง จากอดีตจนถึงปัจจุบันวัดส่วนใหญ่จะใช้จ่ายเงินเพื่อการบูรณะ ปฏิสังขรณ์ ซ่อมแซม พระอุโบสถ ศาลาการเปรียญวิหาร กุฏิ เจดีย์ และถาวรวัตถุต่างๆ มาในระยะหลัง เมื่อบทบาทของพระสงฆ์เริ่มเข้าสู่การเป็นนักพัฒนา โดยเฉพาะตามท้องถิ่นทุรกันดาร ค่าใช้จ่ายของวัด จึงใช้ไปในโครงการพัฒนาต่างๆ เช่น การสร้างสาธารณสมบัติ และสิ่งสาธารณูปโภค เป็นต้น

นอกจากนั้น วัดยังมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับกิจการต่างๆ ภายในวัดด้วย เช่น การจ้างคนงานดูแลรักษาวัดและบริเวณวัด ซื้อสิ่งของที่จำเป็นภายในวัด ตลอดจนค่าสาธารณูปโภคได้แก่ ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า ซึ่งบางวัดถือว่าเป็นภาระที่วัดต้องรับผิดชอบ ขณะที่บางวัดให้พระสงฆ์เป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายเอง

การใช้จ่ายเงินพระสงฆ์ โดยทั่วไปพระสงฆ์มักถูกมองว่าไม่มีภาระค่าใช้จ่ายมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับฆราวาส เนื่องจากไม่ต้องมีค่าใช้จ่ายเรื่องอาหาร เพราะได้จากการบิณฑบาต เครื่องนุ่งห่มก็ได้จากสังฆทานที่มีผู้ถวายให้ ไม่ต้องมีค่าใช้จ่ายเรื่องที่อยู่อาศัยเนื่องจากสามารถอาศัยวัดเป็นที่พักอาศัยได้ แต่ในความเป็นจริงอาจไม่เป็นเช่นนั้นทั้งหมดเนื่องจากบางคราว หากบิณฑบาต พระบางรูปอาจได้อาหารมากบ้างน้อยบ้าง ทำให้จำต้องซื้อหาอาหารมาฉันเอง เครื่องนุ่งห่มก็เช่นกัน อาจต้องมีค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อหามาเองบ้างเพื่อให้เพียงพอกับฤดูกาล ในบางคราวอาจมีค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อยา หรือรักษาพยาบาลเมื่อไม่มีญาติหรือโยมอุปัฏฐากให้ความช่วยเหลือ ในด้านที่พักอาศัยอาจไม่ต้องเสียเงินค่าเช่า แต่อาจต้องเสียค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกภายในกุฏิเองนอกจากนั้น ยังมีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าใช้จ่ายในการศึกษาเล่าเรียน ซึ่งล้วนแต่มีความจำเป็นสำหรับพระสงฆ์ในยุคปัจจุบันทั้งสิ้น

4) ผู้บริหารจัดการเงินของวัด กฎหมายกำหนดให้เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดูแลรักษาและจัดการให้เป็นไปด้วยดี โดยให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2511) ทั้งนี้ เนื่องมาจากวัดมีฐานะตามกฎหมายเป็นนิติบุคคลมหาชน วัดจึงไม่อาจดำเนินงานได้โดยเอกเทศ หากต้องอยู่ภายใต้ความเห็นชอบและการควบคุมจากรัฐด้วย อนึ่ง ในการดูแลจัดการเงินของวัด เจ้าอาวาสมักแต่งตั้งไวยาวัจกรขึ้นทำหน้าที่ดูแลจัดการตามคำสั่งของเจ้าอาวาส เนื่องจากพิจารณาเห็นว่า สภาพความเป็นสมณเพศไม่เหมาะสมที่จะเข้าไปจัดการเรื่องการเงินโดยตรง จึงมักให้ไวยาวัจกรจัดการแทน (วไลลักษ์ เวชนุเคราะห์, 2534)

5) การดูแลรักษา โดยแยกวัด การดูแลรักษาเงินของวัด และการดูแลรักษาเงินโดยพระสงฆ์ ดังนี้

วัด สำหรับการเงินของวัด ในส่วนที่เกินสามพันบาทขึ้นไป ให้เก็บรักษาโดยฝากกรมการศาสนา (สำนักพระพุทธศาสนา) จังหวัด อำเภอ หรือธนาคาร หรือนิติบุคคลที่สำนักพระพุทธศาสนาให้ความเห็นชอบ ทั้งนี้ ให้ฝากในนามของวัด ส่วนเงินการกุศลที่มีผู้บริจาคให้ดูแลรักษาและจัดการให้เป็นตามความประสงค์ของผู้บริจาค ทั้งนี้ เป็นไปตามที่กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ข้อ 5 กำหนดไว้

พระสงฆ์ สำหรับเงินบริจาคให้แก่พระภิกษุสงฆ์รูปใดโดยเฉพาะ ย่อมไม่อาจอยู่ในการดูแลรักษาโดยวัด เนื่องจากไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ว่าต้องดูแลรักษาโดยวิธีการใด ในทางปฏิบัติ จึงมักทำการดูแลรักษาโดยพระภิกษุสงฆ์รูปนั่นเอง

สรุป

การบริหารจัดการเงินบริจาคของวัดควรดำเนินการให้เป็นไปตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 การดูแลรักษาและจัดการทรัพย์สินของวัด จึงเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส ตามที่มาตรา 31 บัญญัติว่า เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไปกิจการต่างๆ ที่ดำเนินการโดยเจ้าอาวาส ถือว่าเป็นการกระทำในฐานะตัวแทนของวัดทั้งสิ้นทั้งนี้ โดยมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ นอกจากนี้ กิจการต่างๆ รวมทั้งการบริหารจัดการเงินบริจาคของวัด ต้องเป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511)

การบริหารจัดการเงินของวัด จะบรรลุผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับเจ้าอาวาส เนื่องจากอำนาจการควบคุมดูแลและสั่งการอยู่ที่เจ้าอาวาสทั้งสิ้น เจ้าอาวาสอาจแต่งตั้งคณะกรรมการวัดและไวยาวัจกรทำหน้าที่ช่วยเหลือในการบริหารจัดการเงินบริจาคของวัดได้ โดยการทำคำสั่งแต่งตั้ง แสดงให้เห็นได้ว่า ลักษณะทั่วไปของการบริหารจัดการเงินบริจาคของวัดค่อนข้างยืดหยุ่นพอสมควรไม่เคร่งครัดดังเช่นการจัดการทางด้านการเงินของศาสนาอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2556). *เอกสารประกอบการบรรยายหลักกฎหมายปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองตามมาตราฐานที่ ก.ศป. รับรอง รุ่นที่ 4 เรื่องหลักกฎหมายว่าด้วยบุคคลและนิติบุคคลในกฎหมายมหาชน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิวิจัยและพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางปกครองและวิทยาลัยการยุติธรรมทางปกครอง.

จิตติ วราพุธ. (2551). *การพัฒนาระบบสารสนเทศเงินบริจาคและกองทุนแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการ). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ณดา จันทร์สม. (2555). *การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ดนัย ปรีชาเพิ่มประสิทธิ์. (2552). *พระสงฆ์กับทรัพย์สินส่วนตัว*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: ศูนย์พุทธศาสน์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ. (2545). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริจาคเงินของพุทธศาสนิกชนวัดปากน้ำในกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระเกียรติพงษ์ มณีวรรณ. (2554). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริจาคเงินทำบุญในวัดบ้านมอญ (ต้นโพธิ์แฝด) ตำบลสันกลาง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่*. (สารนิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). *กรณีธรรมกาย (ฉบับเพิ่มเติม-จัดลำดับใหม่)*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.

ภิรมย์ จั่นถาวร. (2544). *ยุทธศาสตร์การจัดการการเงินของวัด*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มานิตย์ จุมปา. (2551). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สิน*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เรืองฤทธิ์ ประสันรักษ์. (2539). *รายรับ รายจ่ายของวัดในกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

วไลลัคน์ เวชนุเคราะห์. (2534). *ระบบการเงินของสงฆ์*. (วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์). กรุงเทพ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วศิน อินทสระ. (2544). *สิ่งที่ควรทำความเข้าใจกันใหม่เพื่อความถูกต้อง*. กรุงเทพฯ: กรุงธนพัฒนา.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). *คู่มือไวยาวัจกร*. (พิมพ์ครั้งที่ ๘). กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

อุทิศ จึงนิพนธ์สกุล. (2528). *วิวัฒนาการเศรษฐกิจวัดไทย*. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.